

διάλογοι

Για την κρίση στα πανεπιστήμια

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΣΙΑΦΑΚΑΣ

Εν αναμονή του προσχεδίου νόμου που θα ρυθμίζει εφεξής τη λειτουργία των ΑΕΙ, κάθε άλλο παρά νηφαλιότητα επικρατεί στα πανεπιστήμια. Η πλειονότητα των σχολών παραμένει κλειστή εξαιτίας των φοιτητικών καταλήψεων και της απεργίας διαρκείας που κήρυξε η ΠΟΣΔΕΠ, ενώ η σύνοδος των πρυτάνεων ζήτησε την άμεση δημοσιοποίηση του νόμου και το άνοιγμα των πανεπιστημίων.

Στο τόσο πολωμένο κλίμα έρχονται να προστεθούν σενάρια για πρόωρη προσφυγή στις κάλπες με αιχμή το εκπαιδευτικό. Τι μπορεί να γίνει για να τερματιστεί η κρίση και να παίξει η τριτοβάθμια εκπαίδευση το ρόλο που προσδοκά η κοινωνία;

* «Αφού δεν επιτύχαμε το μείζον, τη χάραξη δηλαδή κοινής εκπαιδευτικής πολιτικής, τώρα πρέπει να αντιμετωπίσουμε το έλασσον, τη διαχείριση της κρίσης», σημειώνει ο πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών, Χρ. Κίττας και καταλήγει: «Αν το υπουργείο επιτύχει να συνθέσει τις προτάσεις (που έχουν κατατεθεί) πριν από τη δημοσιοποίηση των νέων θέσεων του... τότε η συζήτηση που θα ακολουθήσει... μπορεί να οδηγήσει στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συναίνεση».

* Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντώνης Λιάκος, επισημαίνει ότι: «Η πανεπιστημιακή μεταρρύθμιση είναι διακύβευμα που πρέπει να υπερβαίνει την πολιτική συγκυρία. Κάθε σκεπτόμενος μπορεί να αντιληφθεί ότι τώρα μπορεί να περάσει ένας καλύτερος νόμος και όχι μετά τις εκλογές».

* Ο Γιάννης Πρωτονοτάριος, τέλος, καθηγητής του ΕΜΠ, πιστεύει ότι ο πανεπιστημιακός κόσμος θα καταφέρει να αποτρέψει τα σχέδια της κυβέρνησης. «Πόσοι, άραγε, πιστεύουν σήμερα πως η αναθεώρηση του άρθρου 16 θα υλοποιηθεί τελικά μετά τις πρόσφατες εξελίξεις και πόσοι ότι η κυβέρνηση θα μπορέσει να περάσει το νέο νόμο-πλαίσιο σε προεκλογική περίοδο με ογκούμενες αντιδράσεις;».

Γιατί το πανεπιστημιακό κίνημα θα νικήσει**Του ΓΙΑΝΝΗ ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΥ***

Οσα μέσα κι αν μεταχειρίζονται η κυβέρνηση, η πιο φιλελεύθερη πτέρυγα του ΠΑΣΟΚ και οι κολαούζοι τους για να καταστείλουν το πρωτοφανές κίνημα υπεράσπισης του δημόσιου πανεπιστημίου, που αναπτύσσεται εδώ και καιρό στα ελληνικά ΑΕΙ, αυτό όχι μόνο δεν κάμπτεται αλλά συνεχώς διερύνεται και δυναμώνει. Δεν είναι βέβαια τυχαία η δυναμική που παρουσιάζει το νέο αυτό πανεπιστημιακό κίνημα. Οφείλεται κυρίως σε ορισμένα αξιοσημείωτα χαρακτηριστικά που ανέπτυξε και σταθεροποίησε βήμα βήμα στην πορεία του χρόνου. Τα βασικότερα από τα χαρακτηριστικά αυτά είναι:

* Η μαζικότητα: Οι αποφάσεις για τις φοιτητικές καταλήψεις και τον περασμένο Μάη και Ιούνη αλλά και οι τωρινές παίρνονται σε κατάμεστα αμφιθέατρα με τη συμμετοχή δεκάδων χιλιάδων φοιτητών όλων των παρατάξεων, αλλά κυρίως ανένταχτων.

Παράλληλα οι κινητοποιήσεις των πανεπιστημιακών που συντονίζει η ομοσπονδία τους η ΠΟΣΔΕΠ αποφασίζονται σε συνελεύσεις των κατά ίδρυμα συλλόγων τους με πρωτοφανή μαζικότητα.

* Η δημοκρατικότητα: Καμία απόφαση για οποιαδήποτε κινητοποίηση δεν πάρθηκε σε επίπεδο κορυφής, χωρίς να συζητηθεί εξαντλητικά σε συνελεύσεις βάσης με απόλυτη δημοκρατικότητα. Κανέναν δευτεροβάθμιο συντονιστικό των φοιτητών δεν προχωρεί σε οποιαδήποτε κινητοποίηση αν αυτές δεν εγκριθούν στις συνελεύσεις των πρωτοβάθμιων συλλόγων. Ποτέ η εκτελεστική γραμματεία της ΠΟΣΔΕΠ δεν διοργανώνει καμία κινητοποίηση αν δεν την επικυρώσουν οι πανεπιστημιακοί στις συνελεύσεις των συλλόγων τους.

* Η αυτοτέλεια: Σπανίως οποιοδήποτε κίνημα παρουσίασε τόσο ψηλό βαθμό αυτοτέλειας και απέκρουσε τόσο αποτελεσματικά οποιαδήποτε απόπειρα κηδεμόνευσής του, όσο το νέο φοιτητικό κίνημα. Μπορεί το πλαίσιο των αποφάσεων στις συνελεύσεις να μορφοποιείται κυρίως από τη σύμπλευση των παρατάξεων της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς (ΕΑΑΚ) και του Συνασπισμού (Δίκτυο), όμως τελικά τον τόνο τον δίνουν οι αριθμητικά πολλαπλάσιοι ανένταχτοι φοιτητές. Είναι αυτοί που υποχρέωσαν τελικά την Πανσπουδαστική (ΚΚΕ) να εγκαταλείψει τη διασπαστική της γραμμή και να συμπορευθεί με το αγωνιστικό ρεύμα. Είναι αυτοί που κατάφεραν να συσπειρώσουν σχεδόν όλους τους φοιτητές που ακολουθούν την ΠΑΣΠ, παρά τις θέσεις της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ, στο δρόμο του αγώνα. Είναι αυτοί που οδήγησαν πολυάριθμους ψηφοφόρους της ΔΑΠ να ψηφίζουν υπέρ των κινητοποιήσεων.

Το ίδιο πνεύμα επικρατεί και στο χώρο των πανεπιστημιακών, τουλάχιστον της πλειοψηφίας τους που αντιστέκονται και ακολουθούν την ΠΟΣΔΕΠ. Δεν είναι, βέβαια, ασήμαντο που πολλοί πανεπιστημιακοί καθηγητές που καμία σχέση δεν έχουν με την αριστερά, όπως ο πρύτανης του ΕΜΠ Κ. Μουτζούρης, ο τέως πρύτανης του πανεπιστημίου Αθηνών Γ. Μπαμπινιώτης ή ο Μ. Σταθόπουλος (πρώην πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών και υπουργός Δικαιοσύνης) και ο Δ. Τσάτσος (πρώην ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ) συμπορεύονται με τις θέσεις της ΠΟΣΔΕΠ.

* Η ενότητα: Πρώτη φορά στην ιστορία του ελληνικού πανεπιστημίου επιτεύχθηκε μια τόσο αξιοζήλευτη ενότητα και προσήλωση στην κοινή δράση των βασικών του συνιστωσών, δηλαδή των φοιτητών και των πανεπιστημιακών. Χρειάστηκαν βεβαίως επίπονες προσπάθειες και από τις δύο πλευρές για να στεριώσει αυτή η ενότητα ξεπερνώντας κυρίως δικαιολογημένες καχυποψίες και προκαταλήψεις της πλειοψηφίας των φοιτητών για το ρόλο των καθηγητών γενικά, μιας και οι συμπεριφορές μιας μικρής μερίδας εκμαυλισμένων καθηγητών που διαπλέκονται με επιχειρηματικά συμφέροντα πολλές φορές αποδίδονται συλλήβδην στους πανεπιστημιακούς. Είναι ακριβώς αυτό το γνώρισμά του που μας επιτρέπει σήμερα να αναφερόμαστε σε πανεπιστημιακό και όχι απλά φοιτητικό κίνημα. Δεν παύει βέβαια πυρήνας και πρωτοπορία του να είναι η φοιτητική του συνιστώσα.

* Η διεισδυτικότητά του στην κοινωνία: Το νέο ορμητικό πανεπιστημιακό κίνημα κατάφερε επίσης να μην απομονωθεί αλλά να βρει σημαντικά στηρίγματα σε ευρύτερα στρώματα εργαζομένων και στους συλλογικούς του φορείς, και πρώτα πρώτα βέβαια στον εκπαιδευτικό χώρο. Πρώτη φορά, μετά την εποχή του 114 και του 15%, μπορούμε να μιλούμε για τη σύμπτυξη ενός πανεκπαιδευτικού μετώπου, μιας και στις περισσότερες κινητοποιήσεις επιτυγχάνεται συντονισμός όλων των εκπαιδευτικών ομοσπονδιών αλλά και του κινήματος των γονέων και των μαθητών.

Μικρότερη, υπαρκτή πάντως, είναι η στήριξη που πέτυχε από τις τρίτοβάθμιες οργανώσεις ΓΣΕΕ και ΑΔΕΔΥ, χωρίς να μηδενίζουμε καθόλου την καθολή τους θέση ενάντια στην αναθεώρηση του άρθρου 16, θέση που άλλωστε πήραν και άλλοι σημαντικοί φορείς όπως το ΤΕΕ και ο δικηγορικός σύλλογος.

Ενδεικτικό εξάλλου της μεγάλης διεισδυτικότητας του κινήματος για το δημόσιο πανεπιστήμιο είναι οι δεκάδες σχετικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται από ποικίλους φορείς σε όλη τη χώρα.

* Είναι ακριβώς αυτά τα γνωρίσματα που οδήγησαν το πανεπιστημιακό κίνημα σε σημαντικές νίκες. Γιατί, βεβαίως, σημαντική νίκη υπήρξε ο εξαναγκασμός της κυβέρνησης να υποχωρήσει από τα σχέδιά της να καταθέσει το νομοσχέδιο για το νέο νόμο πλαίσιο και να τον ψηφίσει εν κρυπτώ το περασμένο καλοκαίρι. Ακόμη σημαντικότερη νίκη υπήρξε ο εξαναγκασμός της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ να μην ψηφίσει τώρα την αναθεώρηση του άρθρου 16 κι έτσι να απαιτηθούν 180 ψήφοι στην επόμενη Βουλή για την αλλαγή του.

* Η κυβέρνηση και οι επικοινωνιακοί κολαούζοι της χρησιμοποίησαν όλα τα μέσα για τη συκοφάντηση και την καταστολή του μεγάλου αυτού κινήματος.

-Εξαπέλυσαν αρχικά τη βία και τα ΜΑΤ, όμως το κίνημα δεν κάμφθηκε.

-Μίλησαν για υποκείμενες μειοψηφίες κι όμως το κίνημα γινόταν όλο και πιο μαζικό.

-Παρουσίασαν τα δημόσια πανεπιστήμια ως κέντρα ανομίας, εγκληματικότητας και διακίνησης ναρκωτικών κι όμως όλη η πανεπιστημιακή κοινότητα αντέδρασε ενωμένη.

-Χρησιμοποίησαν τις εν λευκώ υπογραφές των λεγόμενων 1.000 σε κείμενα του «τίποτα» δήθεν υπέρ της «μεταρρύθμισης Γιαννάκου» ή «υπέρ των θέσεων του ΠΑΣΟΚ» για να εισπράξουν τη διαμαρτυρία δεκάδων απ' αυτούς.

-Και πιο πρόσφατα εξανάγκασαν πρυτάνεις όπως ο κ. Κίττας του Παν. Αθηνών και ο κ. Μάνθος του Παν. Θεσσαλονίκης να γελοιοποιηθούν αλλάζοντας άρδην τις θέσεις τους, από το εξαμηνιαίο πάγωμα στην εδώ και τώρα κατάθεση του νομοσχεδίου.

Ομως, όλα δείχνουν ότι το νέο πανεπιστημιακό κίνημα μπορεί να ολοκληρώσει τη νίκη του.

-Πόσοι άραγε πιστεύουν σήμερα πως η αναθεώρηση του άρθρου 16 θα υλοποιηθεί τελικά, μετά τις πρόσφατες εξελίξεις;

-Πόσοι άραγε πιστεύουν ακόμη ότι η κυβέρνηση θα μπορέσει να περάσει το νέο νόμο-πλαίσιο σε προεκλογική περίοδο με ογκούμενες αντιδράσεις;

* Να γιατί ο υπογράφων πιστεύει ότι ο πανεπιστημιακός κόσμος θα καταφέρει να αποτρέψει τα σχέδιά τους για την υποβάθμιση του δημόσιου πανεπιστημίου και την ιδιωτικοποίηση της τρίτοβάθμιας εκπαίδευσης. Και τότε θα μπορέσει να επιβάλει τις θέσεις του, που υπάρχουν και ανανεώνονται συνεχώς παρά τα αντιθέτως λεγόμενα, για ένα σύγχρονο, ποιοτικό δημόσιο και δωρεάν πανεπιστήμιο.

* Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΣ είναι καθηγητής του ΕΜΠ.

Ωρα σύνθεσης απόψεων

Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΙΤΤΑ*

Πολλά θα μπορούσε κανείς να αναφέρει για την κατάσταση που έχει διαμορφωθεί μέχρι σήμερα στα πανεπιστήμια. Ενα είναι βέβαιο: έγιναν πολλά λάθη, από πάρα πολλές πλευρές. Δημιουργήθηκε τέτοια καχυποψία, με αποτέλεσμα σε κάθε πρωτοβουλία για την επίτευξη λύσης να αναζητείται κάποια κρυφή επιδίωξη.

Η ατμόσφαιρα πολώθηκε και οξύνθηκε επικίνδυνα, τόσο στο πολιτικό όσο και στο ακαδημαϊκό πεδίο, καθώς πολλοί προσεγγίζουν τα θέματα της παιδείας με τη λογική «ή είσαι μαζί μας ή με τους άλλους».

* Πριν προχωρήσουμε στο «τι δέον γενέσθαι;», επιτρέψτε μου να επαναλάβω κάτι που έχω τονίσει επανειλημμένως το τελευταίο διάστημα και δεν θα κουραστώ να το υποστηρίξω: η παιδεία είναι συνυφασμένη με την ανάπτυξη, και γιατί όχι με την ύπαρξη, μιας χώρας. Αν υπάρχει άριστη πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπου όλα τα παιδιά μας, μέσα από σύγχρονα προγράμματα σπουδών, λαμβάνουν τις απαραίτητες γνώσεις και διαμορφώνουν χαρακτήρα, σε ένα κατάλληλο και καλά εξοπλισμένο περιβάλλον, αν αυτοί που αξίζουν έχουν στη συνέχεια ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην Ανώτατη Παιδεία ή σε μια επίσης άριστη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, χωρίς κανέναν αποκλεισμό, τότε και μόνο τότε θα υπάρξει ανάπτυξη της χώρας.

* Γι' αυτό και η αντιμετώπιση των προβλημάτων της παιδείας πρέπει να αφορά σε όλες τις βαθμίδες της.

Απ' όλα τα εθνικά θέματα η παιδεία είναι αυτή που κατ' εξοχήν δεν πρέπει να δημιουργεί κομματικές αντιπαράθεσεις και δεν πρέπει να οδηγεί σε κοινωνικές συγκρούσεις. Δυστυχώς οι συνθήκες που επικρατούν τελευταία στο πολιτικό σκηνικό και στους πανεπιστημιακούς χώρους δεν επιτρέπουν την ομαλή διεξαγωγή ενός ουσιαστικού διαλόγου.

* Με δεδομένα τα παραπάνω πώς απαντάμε στο ερώτημα που τίθεται επιτακτικά για το τι πρέπει να γίνει;

Αναμφισβήτητα η Ανώτατη Εκπαίδευση και γενικότερα η παιδεία στη χώρα μας χρειάζεται αλλαγές, χωρίς όμως αλλοίωση του βασικού της χαρακτήρα. Για κάποιον όπως εγώ, που μόλις πρόσφατα αισθάνθηκα την απογοήτευση μιας, κοινής με άλλους εξαιρετικούς συναδέλφους, άκαρπης προσπάθειας για ευρύτερη συναίνεση σε πολιτικό επίπεδο και χάραξη μιας νέας στρατηγικής για την παιδεία, μιας συναίνεσης που θα μας έβγαζε και από την παρούσα κρίση, η απάντηση στο ερώτημα είναι εξαιρετικώς δύσκολη. Και όμως, το «εκπαιδευτικό θαύμα» της Φιλανδίας ή της Ιρλανδίας αλλά και άλλων χωρών επιτεύχθηκε γιατί ακολουθήθηκε αυτή ακριβώς η γραμμή.

* Αφού δεν επιτύχαμε το μείζον, τη χάραξη δηλαδή κοινής εκπαιδευτικής πολιτικής, τώρα πρέπει να αντιμετωπίσουμε το έλασσον, τη διαχείριση της κρίσης.

Πρωτίστως οφείλουμε, όλοι οι εμπλεκόμενοι να καταβάλουμε προσπάθειες για εκτόνωση της έντασης. Η πανεπιστημιακή κοινότητα ανεξαρτήτως από τις διαφορετικές απόψεις σε επιμέρους ζητήματα που εκφράζονται από τους συνδικαλιστικούς φορείς, μεγάλες ή μικρότερες ομάδες μελών της, συγκλήτους πανεπιστημίων ή τη σύνοδο των πρυτάνεων, είναι ενωμένη σε ένα: στο μεγάλο σκοπό της δημιουργίας μιας άριστης, σύγχρονης και αυτοδιοίκητης Δημόσιας Ανώτατης Παιδείας, που οφείλει να δίνει λόγο για τη λειτουργία και την απόδοσή της στο κοινωνικό σύνολο.

Αφού αυτός ο μεγάλος σκοπός είναι κοινός, πρέπει να καταβάλουμε κάθε προσπάθεια να συνθέσουμε τις θέσεις μας και να πείσουμε τους φοιτητές μας ότι υπάρχουν και άλλοι τρόποι διεκδικήσεων, όταν διαφωνούμε με τις προτεινόμενες αλλαγές, πλην των συνεχών καταλήψεων που υποβαθμίζουν την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

* Το δημόσιο πανεπιστήμιο ανήκει στον ελληνικό λαό και μόνο. Ως χώρος παραγωγής και διάδοσης της γνώσης καθώς και ελεύθερης διακίνησης των ιδεών δεν μπορεί εξ ορισμού, και δεν πρέπει εντέλει, να σταματά τη λειτουργία του, εκτός βεβαίως από εξαιρετικές περιπτώσεις όπως για παράδειγμα ο αγώνας υπέρ της ελευθερίας.

* Το υπουργείο προς αποφυγήν επιδείνωσης της κρίσης πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη και να προσπαθήσει να συνθέσει τις προτάσεις που έχουν ήδη κατατεθεί στη Βουλή ή δημοσίως από τα άλλα κόμματα, από διάφορα όργανα πανεπιστημιακά ή μη, από συνδικαλιστικούς φορείς ή ομάδες πανεπιστημιακών. Είναι βέβαιο ότι, παρά τα αντιθέτως λεγόμενα και παρά τις επιμέρους αρνήσεις για διάλογο, όλοι έχουν καταθέσει προτάσεις.

* Αν το υπουργείο επιτύχει να συνθέσει τις περισσότερες από αυτές, πριν από τη δημοσιοποίηση των νέων θέσεων του, όπως υποσχέθηκε στην τελευταία σύνοδο των πρυτάνεων η κυρία υπουργός, τότε η συζήτηση που θα ακολουθήσει στους πανεπιστημιακούς χώρους μπορεί να έχει κάποιο αποτέλεσμα και να οδηγήσει στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συναίνεση, έστω και κάτω από αυτές τις εξαιρετικώς δύσκολες συνθήκες. Οι τελικές παρατηρήσεις που θα ακολουθήσουν από την ακαδημαϊκή κοινότητα -ή ακόμα και η συζήτηση πιο ολοκληρωμένων προτάσεων που βρίσκονται στην τελική φάση επεξεργασίας, όπως στο Πανεπιστήμιο Αθηνών- πρέπει να γίνουν σε κλίμα ηρεμίας και να ληφθούν υπόψη από τα κόμματα στη

Βουλή, όπου θα δοθεί μια τελευταία ευκαιρία για την ψήφιση ενός νόμου αποδεκτού τουλάχιστον από τους περισσότερους. Η Βουλή είναι αυτή που τελικά θα έχει την ευθύνη, όπως ορίζει το σύνταγμα και συμβαίνει σε κάθε συντεταγμένη πολιτεία.

* Μήπως, όμως, τρέφουμε αυταπάτες; Στο σημερινό οξύ, και πολωμένο πολιτικά, κλίμα μήπως είναι δύσκολο να επιτευχθεί έστω και μια μερική συμφωνία, με περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας, για μεταρρύθμιση στην Ανώτατη Παιδεία;

* Παρ' όλα αυτά θέλω να πιστεύω ότι στο δημόσιο πανεπιστήμιο, στην κοινωνία και στα κόμματα υπάρχουν εκείνες οι δυνάμεις που μπορούν ακόμα και αυτή τη δύσκολη στιγμή να επιτύχουν το αυτονόητο: μια εθνική στρατηγική για την παιδεία, η οποία θα στηρίζεται στην ευρύτατη συναίνεση όλων, πολιτείας, κομμάτων και φορέων της εκπαίδευσης. Οφείλουμε όλοι να αποδείξουμε ότι πάνω από όλα προέχει η παιδεία, ως μείζον εθνικό θέμα.

* Ο ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΙΤΤΑΣ είναι πρόεδρος του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Υπέρβαση της πολιτικής συγκυρίας

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΛΙΑΚΟΥ***

Ας ανασκοπήσουμε το εκπαιδευτικό ζήτημα έως τώρα. Η κυβέρνηση της Ν.Δ. ακολούθησε τη συντηρητική παράδοση που θέλει τις μεταρρυθμίσεις να περιορίζονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Περιορισμένη οπτική, γιατί οι μεταρρυθμίσεις θα έπρεπε να αρχίσουν κυρίως από το νηπιαγωγείο και το δημοτικό.

Αλλά και για τις μεταρρυθμίσεις στην ανώτατη εκπαίδευση δημιούργησε δυσπιστία. Δεν είχαν σχέδιο και περιορίστηκαν στην επιλεκτική προώθηση αλλαγών, ασύμμετρων ως προς το πρόβλημα και γραφειοκρατικών. Συνέδεσαν τη μεταρρύθμιση του δημόσιου πανεπιστημίου με την τροποποίηση του άρθρου 16 και την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων, μέσα από μια νεοφιλελεύθερη οπτική και πολιτική σκοπιμότητα, χωρίς να αποσαφηνίζουν ούτε το νέο πλαίσιο λειτουργίας της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης ούτε το βάρος του δημόσιου πανεπιστημίου σ' αυτή.

* Σε κάθε περίπτωση, ενώ η μεταρρύθμιση ήταν απολύτως αναγκαία εδώ και καιρό, η απόπειρα μεταρρύθμισης που έγινε υπήρξε εκ των πραγμάτων πολύ κατώτερη των περιστάσεων. Τα πανεπιστήμια έχουν μπει σε μια καινούρια φάση της ιστορίας τους, η ζήτηση ανώτατης εκπαίδευσης έχει μαζικοποιηθεί, η γνώση, επομένως και το πανεπιστήμιο, καλούνται να παίξουν το ρόλο μοχλού ανάπτυξης, να αναλάβουν το ρόλο που τους ανήκει στον εκσυγχρονισμό της χώρας.

Προς ποια κατεύθυνση και με ποιες αξίες είναι το ζητούμενο, αλλά η ακινησία είναι αδύνατη. Αλλά σε καμία περίπτωση τα ΑΕΙ δεν μπορούν να ξαναγίνουν κέντρα ταξικής διάκρισης και αποκλεισμού των πιο φτωχών στρωμάτων.

* Συχνά, πολλοί, κατηγορούν το πανεπιστημιακό και το φοιτητικό κίνημα ότι διαπνέεται από αρνητισμό, ότι λέει όχι στις αλλαγές. Το συγκρίνουν μάλιστα με παλιότερες εποχές όπου τα κινήματα συγκροτούνταν πάνω στη βάση των προοδευτικών αλλαγών και βγάζουν την καταδικαστική τους ετυμηγορία. Όταν, όμως, η κοινωνία βλέπει το αύριο όχι ως ελπίδα αλλά ως απειλή, και αυτό δεν αφορά μόνο την ελληνική κοινωνία, ούτε μόνο εκπαιδευτικά ζητήματα, τότε συσπειρώνεται γύρω από αιτήματα μη αλλαγών, υπεράσπισης του σημερινού. Μπορεί σ' αυτό να συμφύρονται και συντεχνιακά αιτήματα ή αυτοκαταστροφικές λογικές αλλά, εντέλει, ο φόβος των αλλαγών οφείλεται στην έλλειψη προοπτικής για το μέλλον.

* Το φοιτητικό κίνημα, όχι μόνο τώρα, είναι ένδειξη της γενικότερης δυσφορίας των πολιτών, των φόβων ή των προσδοκιών τους.

Εμπόδισε την κατάθεση του αρχικού νομοσχεδίου και, στη συνέχεια, εξανάγκασε την αξιωματική αντιπολίτευση να αποσυνδεθεί από την εν λευκώ ψήφιση της τροποποίησης του 16. Δεν είναι μικρή αυτή η συμβολή και πρέπει να την αναγνωρίσουμε, αν και η πορεία θα ήταν εντελώς διαφορετική αν το ΠΑΣΟΚ είχε παραπέμψει εξ αρχής το 16 στην επόμενη Βουλή με αυξημένη πλειοψηφία.

Ωστόσο, ένας χρόνος αναταραχής έφερε το πανεπιστήμιο στα πρόθυρα διάλυσης.

* Οι πρωτοβουλίες των μεταρρυθμιστών πανεπιστημιακών εκφράζουν και αυτές την ίδια αγωνία για την έξοδο από την κρίση, και εκφράζουν τόλμη, ανιδιοτέλεια και οξυδέρκεια. Συγκροτήθηκαν εξ αρχής πάνω σε τρεις παραδοχές:

☐ Το δημόσιο πανεπιστήμιο θα είναι ο βασικός φορέας των αλλαγών στην ελληνική κοινωνία, επομένως πραγματική μεταρρύθμιση είναι η αναβάθμισή του.

☐ Μεταρρύθμιση και οικονομική ενίσχυση είναι αλληλένδετες, και απαιτούν αμοιβαία δέσμευση κυβέρνησης και πανεπιστημιακών.

☐ Η μεταρρύθμιση θα είναι διαδικασία με βάθος χρόνου, αλλά χρειάζονται επείγοντα μέτρα ανάταξης.

☐ Οτι πρέπει να δημιουργηθούν οι όροι να επαναλειτουργήσουν τα πανεπιστήμια.

* Τα αιτήματα αυτά προβλήθηκαν τόσο προς την κυβέρνηση, η οποία κάλεσε με δική της πρωτοβουλία τη συντονιστική επιτροπή των τριών κινήσεων, όσο και προς την αντιπολίτευση, τα κόμματα της αριστεράς και την κοινή γνώμη.

Οι «πρωτοβουλίες» επεξεργάστηκαν ένα πλαίσιο κοινών σημείων στα οποία επιτεύχθηκε μια ευρύτατη συμφωνία πανεπιστημιακών διαφορετικών χώρων, πανεπιστημίων, ιδεολογικών προσανατολισμών και τα οποία δόθηκαν στο ΥΠΕΠΘ με το αίτημα της άμεσης υιοθέτησής τους προκειμένου να βγει το πανεπιστήμιο από την κρίση. Η προσπάθεια επικοινωνιακής ιδιοποίησης από την κυβέρνηση αυτής της πρωτοβουλίας (αναμενόμενη άλλωστε) δεν μπορεί να επισκιάσει την πραγματική ανταπόκριση που βρήκαν αυτές οι θέσεις εντός και εκτός πανεπιστημίου.

* Η απομάκρυνση του κινδύνου να ψηφιστεί η τροποποίηση του 16 τώρα, ως λευκής επιταγής για την επόμενη κυβέρνηση, δημιουργεί το πλαίσιο να επικεντρωθούν οι αλλαγές στις μεταρρυθμίσεις στο δημόσιο πανεπιστήμιο. Νομίζω ότι πράγματι, και με την καθυστερημένη έστω προσχώρηση των πρυτανικών αρχών των πανεπιστημίων στη λογική των μεταρρυθμίσεων, μπορεί να δημιουργηθεί ένα ευρύτατης κοινής αποδοχής μεταρρυθμιστικό μέτωπο το οποίο η κυβέρνηση δεν μπορεί να αγνοήσει. Ούτε, όμως, και η αντιπολίτευση ενόψει μακράς προεκλογικής περιόδου πόλωσης στην οποία εισήλθαμε. Η πανεπιστημιακή μεταρρύθμιση είναι διακύβευμα που πρέπει να υπερβαίνει την πολιτική συγκυρία και πρέπει να διασωθεί από το προεκλογικό κλίμα.

Κάθε σκεπτόμενος μπορεί να αντιληφθεί ότι τώρα μπορεί να περάσει ένας καλύτερος νόμος και όχι μετά τις εκλογές, οπότε στην αλαζονεία του νικητή, και μάλιστα με έπαθλο λευκή επιταγή για αλλαγές στην εκπαίδευση, ελάχιστα θα μπορέσει να αντισταχτεί η πανεπιστημιακή κοινότητα.

* Φτάσαμε σε ένα σημείο κρίσιμο: Η κυβέρνηση πρέπει να δώσει άμεσα το σχέδιο νόμου στη δημοσιότητα, και το πανεπιστήμιο, με ευθύνη των πρυτανικών αρχών, πρέπει να το συζητήσει και να κωδικοποιήσει με δεσμευτικούς ρυθμούς τα συμπεράσματά του. Η ανάταξη της ανώτατης εκπαίδευσης πρέπει να γίνει άμεσα, και πριν από τις εκλογές. Μπορεί να υπάρξει στην πανεπιστημιακή κοινότητα κοινό πλαίσιο συμφωνίας το οποίο οφείλουμε να αξιοποιήσουμε και να ζητήσουμε από τα κόμματα να δεσμευτούν στο σεβασμό του.

* Από εκεί και πέρα θα αρχίσουμε το μεγάλο έργο του εκσυγχρονισμού και τη συζήτηση των αξιών πάνω στις οποίες θα πρέπει να συγκροτηθεί το ελληνικό πανεπιστήμιο του 21ου αιώνα.

* Ο ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΙΑΚΟΣ είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.